

доцільно обирати всіх суддів таким чином, оскільки очевидно, що це питання часу. Наразі практика обрання народом суддів місцевих судів буде підґрунтям для висновків про дієвість такої системи та доцільність впровадження виборності суддів судів усіх рівнів.

КІСЛІЦИНА І. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри організації судових та правоохоронних органів

РОЛЬ ПРОКУРОРА ПРИ УКЛАДАННІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Вправових системах багатьох країн вже давно діє такий особливий інститут кримінального процесуального законодавства, як угода про визнання винуватості. 2 роки тому (з 2012 року) разом із прийняттям чинного КПК України, в нас теж з'явилась можливість укладання угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим.

Угода про визнання вини — це документ, який завершує переговорний процес між прокурором і підозрюваним або обвинуваченим, в якому обвинувачений (підозрюваний) визнає себе винним у вчиненні злочину, а прокурор, у свою чергу пред'являє йому звинувачення у злочині меншої тяжкості, в порівнянні з вказаним в обвинувальному акті, або вимагає менш суворого покарання. Як свідчить статистика, велика кількість справ у зарубіжних країнах вирішується за результатами укладання угод між обвинуваченим та стороною обвинувачення — у США — до 95 %, у Франції — близько 15 %, у Росії — 20 %, у Грузії — 45 % (Середа Г. Особливості угоди про визнання винуватості в кримінальному провадженні / Григорій Середа // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. 2012. № 2. — С. 6).

Угоди про визнання винуватості характерні для держав англосаксонської системи права. США вважають батьківщиною цього правового інституту. Угоди про визнання винуватості отримали процесуальне оформлення в США у XIX столітті, спочатку вони існували як правозастосовний захід (так само, як і медіація у Франції) (Дьомін Ю. Інститут угод у кримінальному провадженні: важливі аспекти правозастосування / Юрій Дьомін // Вісник Національної академії прокуратури України : Фахове видання : Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. 2013. № 4. — С. 12).

В США прокурор є центральною фігурою в управлінні кримінальним судочинством, він приймає найбільш важливі рішення щодо його провадження, в тому числі про укладання угоди про визнання вини. Як зазначають науковці, прокурори в США мають багато різноманітних важелів, щоб змусити обвинувачуваного укласти угоду: велика диференціація покарання; обвинувачення особи у вчиненні злочину без належних доказів (прокурорська тактика ведення переговорів); необмежена можливість зняття обвинувачення, яке недостатньо підтверджене доказами, на більш пізніх етапах кримінального переслідування (Кравчук В. Угода про визнання вини як засіб підвищення ефективності діяльності прокуратури у сфері кримінального процесу (іноземний досвід та пропозиції для України) / Валерій Кравчук // Вісник Національної академії прокуратури України: Фахове видання: Проблеми сьогодення: теорія, практика, життя академії. 2011. № 1. — С. 116). Також роль прокурора в США посилюється обмеженням доступом сторони захисту до матеріалів кримінального провадження на етапі переговорів, що не дозволяє якісно підготуватись до переговорів.

У Німеччині укладання угоди про визнання вини не звільняє сторону обвинувачення від доказування усіх істотних обставин справи і не замінює суд. Перед тим, як укласти угоду, підсудний має право ознайомлюватись з усіма матеріалами справи, що дозволяє створити уявлення про доказову базу обвинувачення та реально оцінювати свої шанси під час проведення переговорів про укладання угоди з прокурором. Особливістю укладання угоди про визнання вини у Німеччині є те, що прокурор повинен отримати дозвіл від суду, щоб документ набув чинності, після чого він передається обвинуваченому, який протягом 14 днів приймає пропозицію або вибирає судовий розгляд на загальних підставах.

У Франції прокурор має широкі повноваження при укладанні угоди про визнання вини, що дає можливість уникнути перевантаження судової системи. Цікаво, що при укладанні угоди повинен вестись протокол переговорів а також обов'язкова участь захисника. Після досягнення згоди відбувається скорочена судова процедура, яка містить 2 стадії: 1) заслуховання обвинувачуваного суддею; 2) управління кримінальним обвинуваченням (фактично це судовий контроль укладеної угоди). На відміну від Німеччини, суддя не схвалює угоду, яка була укладена між прокурором і обвинуваченим, а затверджує покарання.

В законодавстві багатьох країн світу мають місце прискорені (скорочені, особливі) порядки провадження, що містять елементи інституту угод про визнання винуватості. Наприклад, в Іспанії таке провадження відоме під назвою «конформідат», в Італії — «паттаджаменто». В обмін на визнання обвинуваченим вини у вчиненні злочину в законодавстві

цих країн передбачено обмеження розміру покарання: не більше 6 років позбавлення волі — в Іспанії), зниження строку позбавлення волі на 1/3 — в Італії (Крушинський С. А. Угода про визнання вини: світовий досвід та перспективи запровадження в Україні / С. А. Крушинський // Університетські наукові записки: часопис Хмельницького університету управління та права: Право. Економіка. Управління. 2002–2010. Вип. 4. — С. 240).

Нещодавно з'явилась можливість укладання угоди про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним (обвинуваченим) і в Росії. Російські дослідники наполягають, що особливий порядок судового розгляду, який регламентований главою 40 КПК РФ, є саме варіантом угоди про визнання винуватості, а ніяк не спрощеного (скороченого) провадження (Орлов, Ю. К. Особый порядок судебного разбирательства: упрощенная форма или сделка о признании вины? / Ю. К. Орлов // Российская юстиция. 2009. № 11. — С. 48). Російська модель укладання угоди про визнання вини схожа деякою мірою з американською, проте російська процедура угоди застосовується у вузькій категорії справ; в США більш активною є позиція прокурора, а в Росії — суду.

Можна дійти висновку, що при укладанні угоди про визнання винуватості прокурор в більшості країн займає центральну роль порівняно з органами, які здійснюють досудове розслідування по даному кримінальному провадженню. Органи досудового розслідування при цьому звільняються від необхідності пошуку додаткових доказів, які б підтверджували вину підозрюваного, а суд звільняється від обов'язку ґрунтовного дослідження великої кількості доказів, що доводять вину особи, тим самим скорочується тривалість судового процесу. Прокурор виходить на перший план, адже від нього залежить, чи буде досягнуто угоду з підозрюваним (обвинуваченим), на державного обвинувача покладається велика відповідальність ретельно дослідити всі обставини справи, які необхідно врахувати при укладанні цієї угоди (відповідно до ст. 470 КПК України). Також прагнучи укласти угоду про визнання винуватості прокурор не повинен йти на поводу у підозрюваного (обвинуваченого), який намагається будь — якими зусиллями отримати якомога м'яке покарання. Тому державний обвинувач зобов'язаний бути об'єктивним та безпристрасним.

Зарубіжний досвід стосовно ролі прокурора при укладанні угоди про визнання винуватості є цікавим і важливим, проте під час його застосування слід враховувати національну специфіку.